



Edukacja obywatelska

materiały dydaktyczne
dla nauczycieli



W Centrum Edukacji Obywatelskiej przygotowaliśmy i zebraliśmy **kompletny przewodnik i materiały dydaktyczne** dla nauczycieli i nauczycielek edukacji obywatelskiej.

Wszystko, czego potrzebujesz (a nawet więcej) znajdziesz tutaj.

Zapraszamy do korzystania!

Scenariusze lekcji

Migracje – szanse i zagrożenia

Temat: Migracje, przyczyny i konsekwencje, dyskusja na ten temat.

Autor: Jadwiga Jarosz

Poziom edukacyjny: brak

Przedmiot: edukacja obywatelska

Podstawa programowa: brak

Czas trwania: 2 x 45 minut

LEKCJA 1

1. Wstęp 10 min

Zapytaj uczniów i uczennice, czy ktoś z nich ma doświadczenie migracji. Pogłębiaj refleksję młodzieży, dopytując, czy ktoś przebywał za granicą (jak długo?), czy ktoś zna kogoś, kto wyemigrował (z jakiego powodu?).

Przeczytaj młodzieży cytat:

Najnowsze badania paleontologiczne dowodzą, że cały świat natury od zarania życia na Ziemi wykazywał zadziwiającą ruchliwość przestrzenną; poszczególne gatunki roślin i zwierząt, jak również ludzie przemieszczali się nawet na niewyobrażalnie długie odległości. Te badania nasunęły amerykańskiej popularyzatorce nauki Sonii Shah (2020) myśl, że właściwym uzupełnieniem nazwy naszego gatunku – Homo sapiens – byłoby Homo migratio, człowiek migrujący, bowiem, jak się okazuje, „migrację mamy we krwi od zawsze”.¹

Zaproś uczniów i uczennice do udziału w lekcji, która będzie poświęcona migracji w ujęciu współczesnym. Zapowiedz klasie, że pozna kilka terminów z kręgu tego zagadnienia.

¹ Marek Okólski, Marta Anacka, Wykład 1. Migracje: pojęcia i metoda, W: 30 wykładów o migracjach, red. Magdalena Lesińska, Marek Okólski, wyd. 2, Warszawa 2025, s. 23.

10 pełnych
scenariuszy
do pracy na lekcji,
zgodnych
z podstawą
programową
przedmiotu.

>>LINK<<

Przewodnik dla nauczycieli edukacji obywatelskiej

Przewodnik dla nauczycieli edukacji obywatelskiej



Autor: Rała Derda

Patronat honorowy
 Minister
Edukacji

ceo CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

 **FUNDACJA**

 **Fundacja**

Materiał sfinansowano
ze środków Fundacji PZU
oraz Fundacji PKO Banku
Polskiego

Kompleksowy przewodnik

do prowadzenia lekcji
edukacji obywatelskiej
w szkołach
ponadpodstawowych.

>>LINK<<

Portfolio jako pomoc w kształceniu edukacji obywatelskiej



**Instrukcja korzystania
z portfolio uczniowskiego
z inspiracjami
i wskazówkami**
dla uczniów oraz
nauczycieli szkół
ponadpodstawowych.

>>LINK<<

Karty działań obywatelskich

Edukacja obywatelska

KARTY DZIAŁAŃ OBYWATELSKICH



Autor:
Michał Tragarz

Autorki kart zrealizowanych przy współpracy z CMS:
Julia Olszewska, Sabina Doroszczyk, Maria Przyłomont



CEO

FUNDACJA

Fundacja

Materiał sfinansowany ze środków Fundacji PZU oraz Fundacji PWD Banku Polskiego

Praktyczny **zestaw kart** działań obywatelskich do edukacji obywatelskiej **z instrukcjami realizacji i dokumentowania konkretnych aktywności uczniowskich.**

>>LINK<<

Gry RPG o działaniach obywatelskich



Scenariusze **3 gier edukacyjnych, które zainspirują** i pomogą zaplanować działania obywatelskie.

>>LINK<<

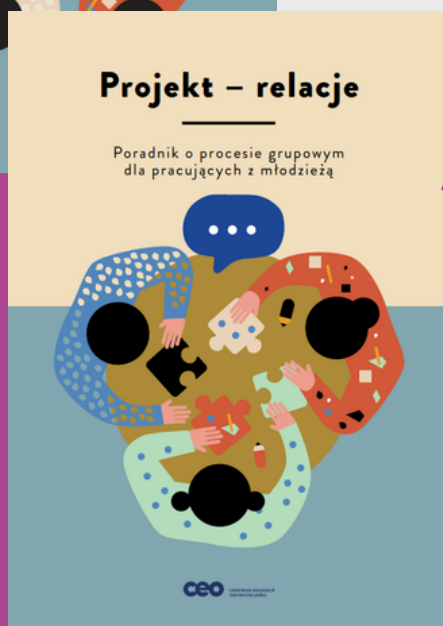
Projekt społeczny krok po kroku



Poradnik opisuje **jak planować i prowadzić działania projektowe** i pokazuje **konkretne narzędzia i ćwiczenia**.

>>LINK<<

Podręcznik i zeszyt ćwiczeń o procesie grupowym



Podręczniki z ćwiczeniami
o współpracy zarówno
dla młodzieży
jak i nauczycieli.

>>LINK<<

Filmiki edukacyjne



[>>LINK<<](#)



[>>LINK<<](#)

Webinary

Webinarium

Nowy rok, nowy przedmiot –
od czego zacząć?
Edukacja obywatelska cz.1

Damian Banasiak
Aneta Derda
Sylwia Zmijewska-Kwirąg

Minister Edukacji
PZU FUNDACJA
Fundacja
ceo

Od czego zacząć
lekcje edukacji
obywatelskiej?

>>LINK<<

Webinarium

Kręgi wspólnoty:
ja – szkoła – społeczność lokalna

Jak zaplanować i monitorować
pierwszy semestr edukacji obywatelskiej?

Anna Skienziel
Sylwia Zmijewska-Kwirąg

Minister Edukacji
PZU FUNDACJA
Fundacja
ceo

Jak planować lekcje
i **monitorować**
postępy?

>>LINK<<

Webinarium

Jak rozmawiać
z młodzieżą o poglądach?

Trudne tematy i metody dialogowe
na lekcjach edukacji obywatelskiej i nie tylko.

Joanna Zięba

Minister Edukacji
PZU FUNDACJA
Fundacja
ceo

Jak rozmawiać
o poglądach
z młodzieżą?

>>LINK<<

Plakat z 18 działaniami obywatelskimi



>>LINK<<

Od potrzeby ...3,2,1 do pomysłu NA PROJEKT SPOŁECZNY

I Potrzeby i wyzwania

Wypiszcie ważne problemy i potrzeby Własnej szkoły lub społeczności i wybierając jedno wywołanie do działania.

Sformułujcie je konkretnie!



Potrzeba lub wyzwanie	Która szkoła, że to ważne?	Jak ważne jest to dla nas i otoczenia?*	Jak bardzo chcemy się tym zająć?***

*1 – mało ważne + 5 – bardzo ważne **1 – mało nie chcemy + 5 – bardzo chcemy

Wyliczamy:

Przykłady:

- brak porządku rowerowego przy szkole
- dużo samowolnych uczniów
- brak miejsca dla fanów mangi

II Cel projektu

Zastanówcie się i napiszcie, co chcecie osiągnąć w związku z wybranym wywołaniem.

Cel powinien być:

- konkretny
- mierzalny
- realistyczny

Przykłady:

- Zrealizować 100 uczniowskich podpisów pod petycją o wyłączenie projektów rowerowych przy szkole.
- Zorganizowanie 3 warsztatów w klubach T-8
- zbudowanie powroźki dla dzieci zainteresowanych moimi stronami.
- Utworzenie klubu mangi i anime w szkole i zorganizowanie do końca semestru minimum 4 spotkań dla zainteresowanych.



WASZE WYZWANIE:

 ...
 ...
 ...

PRZYKŁADOWE CELE: Co chcemy zmierzyć lub poprawić w swoim otoczeniu w związku z wybranym wywołaniem?
 ...
 ...
 ...

CEL 1
 ...
 ...
 ...

CEL 2
 ...
 ...
 ...

CEL 3
 ...
 ...
 ...

III Rozwiązania

Wynagrodźcie pomysły na działania, które pomagają rozwiązać Wasze cele. Nie ograniczajcie się! Kądy pomysł jest cenny.



Pomysły na działania	Skuteczność w osiągnięciu celu?	Realizacja wykonana?*

Wyliczamy:

*1 – słabo, 5 – bardzo dobrze **1 – prawie niemożliwe, 5 – bardzo łatwe do realizacji

>> LINK <<

PLAKAT: Jak rozmawiać na trudne tematy?

Jak rozmawiać o poglądach w klasie?

Jako wychowawcy często moderujemy rozmowy między uczniami. Jako nauczyciele Edukacji Obywatelskiej stykamy się z tematami ideologicznymi w klasie. Jak je omawiać z uczniami, szanując jednocześnie neutralność światopoglądową szkoły?

✓ **Czego potrzebują uczniowie?**

Raport „Dobra rozmowa w szkole” pokazuje, że uczniowie szkół średnich chcą rozmawiać na tematy światopoglądowe. Ważne są dla nich trzy rzeczy:

- żeby mogli wyrazić swoje zdanie,
- zostali wysłuchani przez dorosłych (nauczycieli),
- by nie musieli wstydzić się przed rówieśnikami.

✓ **Debata czy dobra rozmowa?**

Jeśli w szkole poruszamy tematy światopoglądowe, to robimy to głównie podczas kółek debatanckich – w różnych wersjach debaty oksfordzkiej. Uczniowie losują stanowiska i uczą się, jak argumentować i odpyierać argumenty drugiej strony. To cenna umiejętność, ale debata nie uczy ciekawości poglądu drugiej strony – jej celem jest wygrana, a nie zrozumienie. W dobrej rozmowie słuchamy się nawzajem, mówimy swoje zdanie, uznajemy różnice i szukamy punktów wspólnych.

JAK SIĘ ZA TO ZABRAĆ?

- 1 **Ustal dokładny temat rozmowy.** Przygotuj wcześniej listę tematów i pozwól uczniom wybrać. Doceniaj, że mają wpływ na kształt zajęć, a Ty unikniesz ryzykownych tematów.
- 2 **Podaj zasady dobrej rozmowy.** Po wyborze tematu, omów szybko każdą z zasad (boks obok).
- 3 **Wypisz lub wyświetl listę pytań ułatwiających rozmowę.** Co myślisz o...? Dlaczego Ci na tym zależy...? Co sprawiło, że zacząłeś tak myśleć? Co jest dla Ciebie najważniejsze w tym temacie? Dlaczego? Różnimy się w kwestii... A co nas łączy?
- 4 **Poprowadź rozmowę.** Wykorzystaj swój autorytet, by udzielać głosu i porządkować rozmowę. Nie komentuj stanowisk i reaguj na sytuacje, gdy uczniowie będą krytykować się między sobą.
- 5 **Zapytaj o wrażenia.** Po omówieniu tematu zapytaj uczniów o najważniejsze odczucia i najciekawsze wnioski z rozmowy.

Jakie tematy możesz zaproponować?

- Sukces w życiu – co oznacza?
- Czy w szkole powinien być zakaz korzystania z telefonów?
- O której godzinie powinny zaczynać się lekcje w szkole?
- Czy powinniśmy mieć głosować od 16. roku życia?
- Czy warto być aktywnym w mediach społecznościowych?
- Jak państwo powinno dbać o zdrowie psychiczne młodych osób?

Chcesz wiedzieć więcej?

Sprawdź nasz raport **Dobra rozmowa w szkole** albo wejdź na www.fnw.org.pl

Pięć zasad dobrej rozmowy

- 1 Szanujemy się nawzajem.
- 2 Słuchamy bez przerywania.
- 3 Mówimy w swoim imieniu, bez uogólnień.
- 4 Nie oceniamy.
- 5 Jesteśmy otwarci i ciekawi różnych opinii.

FUNDACJA NOWEJ WSPÓLNOTY Minister Edukacji CEO FUNDACJA FUNDACJA

>>LINK<<

PLAKAT: Jak rozpoznać dezinformację?

Lubie to?

Widzisz post, zdjęcie albo rolkę, które wywołują emocje? Zatrzymaj się na chwilę. Czy to na pewno prawda? Każdy lajk, komentarz i udostępnienie zwiększa zasięg. Nie pomagaj fake newsom się rozprzestrzeniać.

Jak ocenić wiarygodność informacji?

Kto publikuje informację?	○ Sprawdź czy konto należy do eksperta lub znanej instytucji. ○ Zwróć uwagę czy konto nie jest nowo założone.
Skąd pochodzi informacja?	○ Sprawdź czy jest podane imię i nazwisko autora. ○ W przypadku danych liczbowych sprawdź czy podano źródło (np. tytuł badania lub link).
Jaki język został użyty?	○ Zobacz czy tekst nie zawiera błędów językowych. ○ Sprawdź czy nie wygląda na automatyczne tłumaczenie lub materiał generowany przez AI.
Czy inne źródła potwierdzają tę informację?	○ Kieruj się zasadą trzech źródeł. ○ Poszukaj czy co najmniej trzy niezależne media lub eksperci mówią to samo.
Skąd pochodzi zdjęcie lub film?	○ Wykorzystaj odwrócone wyszukiwanie obrazu, np. Google Grafika. ○ Sprawdź czy zdjęcie lub film nie pochodzi z innego miejsca lub czasu.
Co mówią portale fact-checkingowe?	○ Upewnij się czy informacja nie została już uznana za fałszywą lub wprowadzającą w błąd. ○ Sprawdź serwisy takie jak Demagog, Konkretnie lub AFP Fact Check.
Czy to fakt, czy opinia?	○ Zastanów się czy autor nie wyciąga wniosków z pojedynczego przypadku. ○ Zwróć uwagę czy nie próbuje wzbudzać negatywnych emocji wobec osób lub grup.

Co robić, jeśli podejrzewasz, że masz do czynienia z fake newssem?

- 1 Nie zwiększaj zasięgu**

Nie reaguj, nie komentuj i nie udostępniaj dalej. Każda Twoja reakcja zwiększa widoczność materiału w algorytmach.
- 2 Zgłoś fake newsa**

Jeśli materiał zawiera mowę nienawiści, krzywdzące informacje albo obraza innych - zgłoś go przez dostępne opcje na platformie. Dla Ciebie to chwila, a może pomóc w usunięciu szkodliwego materiału lub konta.
- 3 Zdemaskuj dezinformację**

Jeśli temat jest dla Ciebie ważny i masz czas, zgłoś link do portalu fact-checkingowego. Możesz też samodzielnie stworzyć rolkę lub post, który pokaże, że dana informacja jest fałszywa.

Minister Edukacji

ceo

Agencja Obywatelska

Program „Młodzi w Akcji” (edycja 2023/2024) realizowany jest w ramach projektu „Młodzi Obywatele w Akcji”, finansowanego ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej w ramach programu „Młodzi Obywatele”.

>>LINK<<

Newsletter

Jeśli chcesz regularnie dostawać
dawkę eksperckiej wiedzy
i kreatywnych pomysłów, zapisz
się do newslettera edukacji
obywatelskiej:

>>LINK<<





Jeszcze więcej materiałów
i inspiracji znajdziesz
w naszym **miniserwisie**
dotyczącym nauczania
edukacji obywatelskiej:

>>LINK<<



Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej

www.ceo.org.pl

www.blog.ceo.org.pl

facebook.com/fundacjaCEO